

B. HORVÁTH ANDREA¹
120 ÉVE SZÜLETETT ILONKA NÉNI²

Budapest, 1954. április 3. Andor Ilona Liszt-díjas karnagy, zenepedagógus,
kiváló művész, 1904. április 9-én született Pécsváradon.
Meghalt 1977. július 18-án Budapesten.
MTI Fotó: Várkonyi László

**A visszaemlékezés Becze Szilviának a Bartók Rádióban B. Horváth
Andreával, a Magyar Kodály Társaság társelnökével, az Andor Ilona
Baráti Társaság elnökével, a Kodály Zoltán női kar újraalapítójával
folytatott beszélgetése alapján készült.**

AZ EGYSZERŰSÉGBEN REJLETT A TITKA: TISZTASÁGÁBAN,
ELKÖTELEZETTSÉGÉBEN. AMIBEN HITT, MEG IS VALÓSÍTOTTA.

120 éve született Andor Ilona. „*Ilonka néni*” – így emlegetem ma is, és így emlegetjük őt a kórusban –, sokszor megemlékezünk róla. Eszünkbe jut egy-egy történet, és akik nem ismerték, ők is úgy beszélnek róla, mintha ismerték volna. Így van ez *Kodály tanár úrral* is, akit Ilonka néni mindig így szólított. Vannak kórustagok, akik még ismerték a Mestert. Én már nem, de – ettől teljesen függetlenül – ő nekem is Tanár úr.

Az első emlékképem Ilonka néniről a vezénylese. Tiszta vezénylet volt ez minden manír nélkül: arcának apró jelzései, szeme tisztasága, egyszerűsége volt

---

¹ Breinichné Horváth Andrea a Kodály Kórus karnagya, az Andor Ilona Baráti Társaság alapító tagja-elnöke, a Magyar Kodály Társaság társelnöke, az MMA Köztisztviselői tagja. B. Horváth Andrea, a budapesti Fazekas Mihály Általános Iskola és Gimnáziumban 33 évig, mint vezető pedagógus tanított. Aktív szervezője volt a budapesti Éneklő Ifjúság minősítő hangversenyeknek. 1995 őszén alapította meg az Andor Ilona Baráti Társaság Kodály Zoltán Női Karát.

² Tani-tani online 2024. június

hatással ránk. E mögött szorgalmas személy rejtezett. A példaképünk volt. Megbízhatóság, kottahűség, egy-egy munka precíz megvalósítása jellemezte. Sok jelzőt lehetne mondani róla. Beivódott az életünkbe, óhatatlanul követtük őt. A 65-ös híres, emlékezetes fesztiválrészvétellel Angliát is megjárt kórus (mellyel Kodály is kiutazott) központi „magja” külön kórusként megmaradt Ilonka néni lakásán. Már befejezte volna ugyan a tanítást, de velünk maradt. Amikor odakerültem a Leövey Gimnáziumba, Somorjai Paula volt a tanárunk, de a kórust Ilonka néni vitte tovább. Az új leánykar és a régi egy nagy kórust alkotott.

Ilonka néninek vissza kellett jönnie a pályára, mert Paula gyermeket várt. Akkor kapta a híres dedikált fényképet Kodály tanár úrtól. „Nyugdíj pedig nincs” – ez van ráírva. Az én életembe is beépült e mondat, hiszen ezt láttam Ilonka nénitől, a teljes odaadást. Ha reggel volt a próba gimnazista korunkban, ott voltunk (a 60-as évekről beszélek). Ő is ott volt. Ha délután ott kellett maradni, ő is ott volt. Példa volt az életünkben.

A tanár egyéniségének kérdése mindig előkerül a Kodály Társaságban is: ha nincs útmutató tanáregyéniség, akkor nincs példa. Ő ilyen egyéniség volt nekünk.

Szerencsés véletlenül múlt, hogy egy zenetanár felfedezte zenei tehetségét Pécsen az 1910-es években. Egyenes útja volt a Zeneakadémiára, példamutató tanárok és kollégák, Ádám Jenő, Kodály, Bárdos, Bartók Béla is ott jártak a folyosón, olyan tanárpéldák, akik hatottak rá.

Kodály Zoltán zeneszerző Andor Ilona karnaggyal beszélget a Zeneakadémián, a zeneszerző 79. születésnapja alkalmából rendezett díszhangverseny után.

MTI Fotó: Molnár Edit, Budapest, 1961. december 18.

De maga a környezet is hatott. Megmaradtak a kapcsolatok. Kodály Zoltán Ilonka néni a Bárdos-kórusban fedezte fel, olyan kifejező volt az arca, tekintete. Kodály rendszeresen járt a *Ranolder Intézetbe*, ahol természetes volt például a 333 olvasógyakorlat füzetének az alkalmazása, a szolmizálás.

1949-ig apácák közt tanított világi tanárként. Egyszer sem hallottunk tőle vallásos megjegyzést. Tudtuk, hogy templomba jár, de minket nem invitált. Abban az időben a Lenin-dalokat is megtanította, ha ez volt a munkája. *A Semmit ne bánkódjál-t*, az *Ének Szent István királyhoz* című művet egyszer énekelhettük csak nyilvánosan.

Pedagógus-példaképei? Milyen egyéniségek hatottak rá? Sokan. Ilyen gazdag előzményekkel mégis kialakul egy tehetséges muzsikusból saját stílusa. Milyen volt Ilonka néni egyéni stílusa?

Zongoristának készült, fantasztikusan zongorázott. Plasztikusan. Sajnos elég erős dohányos volt, énekelni nem hallottam, mindent elzongorázott úgy, mintha énekelne. A kórus hangzása egyedi volt, mert énekhangjával nem befolyásolt minket akarva-akaratlan, és mindez olyan hangzást adott, melyet nem rontott el egy rossz hangú énektanár, aki meg akarja mutatni... Nyilván énekelhette volna egy oktávval mélyebben, de nem, megmutatta zongorán.

Aprólékosan dolgoztunk. Szinte csak Bartókot, Kodályt énekelünk, az volt az alap. Volt persze más is, pl. Brahms, de mégiscsak a „példamutató nagy ikerpár” művein nőttünk fel. Amikor '95-ben újjáalakult a kórus, mindenki tudta fejből a Bartók- és Kodály-műveket, olyan mély nyomokat hagyott bennünk.

Akkor még nem volt nyomtatott kotta minden műből, Ilonka néni maga másolta azt. Ehhez is kellett szorgalom, tudás. Nem volt divat magyarozgatni akkor a műveket. Most is elgondolkodom, milyen mélységeket szólaltattunk meg tizenévesen! Szemléletes mozdulatokkal vezényelt, és másképp nem lehetett énekelni, csak ahogyan a kottában le volt írva.

Én voltam a kezdőhang megadásával megbízva. Sok érdekes felvétel van ebből az időből, egyenes közvetítés a 6-os Stúdióból. Megszólal egy „nyiszhang” – az enyém. Ilonka néni megszólal alig hallhatóan: nem így, s ez kétszer kis fejrázással tetézve. Végül a kosztümkabátjából elővette a hangsípját, ellenőrizte, és intett, hogy jó a hang. Én e közvetítés idején ott a stúdióban száz évet öregedtem. Sokszor kiállított vezényelni a próbán, és ő hallgatta kívülről, hogyan szól. Vezénylési biztonságom innen ered, a tanári pályámon is, vezetőtanárként is hasznosítottam e rutint. Az i-re a pontot Ilonka néni tette fel. Miért így történt? '67-től 77-ig nem mondhatom azt, hogy „hivatalos” segédje voltam, de valahogy pályára irányított. Sosem mondta, hogy *így vezényelj*, de

ahogy láttam tőle: mindig ezer százalékkal dolgozott. Mi voltunk az oratóriumok gyerekkari szereplői is (Orff: Carmina Burana, Honegger: Johanna a máglyán, Karácsonyi oratórium, Sugár: Hősi ének). Sokat szerepeltünk a rádióban is, így megszoktuk és természetes volt: ha felgyullad a piros lámpa, énekelünk, Ilonka néni meghallgatja, s ha jó, jöhet a következő darab. Kicsiszolta az előadást a végsőkig. Híres volt a kórus szövegérthetősége. Ez is az ő példája. Így kell csinálni.

Az egyszerűségben rejlett a titka: tisztaságában, elkötelezettségében. Amiben hitt, meg is valósította.

Nem nagyon ismertük magánemberként. Nem volt háziasszony. Volt egy segítője, Kisilonka néninek hívtuk, ő vezette a háztartását. Nem volt családja, mi voltunk a családja. Tényleg csak a tanítással, a kórossal foglalkozott, készült a feladatokra. Volt, akinek valamennyire mégis benne volt az életében. Sose kérdezett, mégis mindenkiről tudta, hogy éppen ki udvarol neki. Csipkefa bimbója – énekeltek, s ránézett, akinek épp egy Jánoska udvarolt. De alapvetően zárkózott volt. Tudtuk, hogy fáj a lába, Andor Éva (aki tiszteletből felvette a nevét) hozott neki puha bőrcipőt. Sose mutatta, hogy baj lett volna a szívével. Mi azért sejtettük, de váratlan volt a halála.

Tette a dolgát. Ezt tanultuk tőle.

ANDOR ILONA PRÓBÁL

Andor Ilona vezetésével gyakorol a Leöwei Klára 12 évfolyamos leányiskola kórusa.
(MTI Fotó: Pálfai Gábor, Budapest, 1961. január 18.)

Vejnemöjnen muzsikál (Kalevala 44. ének) - nőikarra (3:44)

Kodály Zoltán: Vejnemöjnen muzsikál
Vendel utcai Tanítóképző Kodály Kórusa
© 1957 HUNGAROTON RECORDS LTD.

Kodály Zoltán: Árva vagyok (4:16)

Vendel utcai Tanítóképző Intézet Kodály Kórusa, vezényel: Andor Ilona
© 1958 HUNGAROTON RECORDS LTD.

Kodály Zoltán: Túrót eszik a cigány(3:37)

Kodály Zoltán: Fancy (2:29)

A Leövey Klára Gimnázium Kodály Kórusa, vezényel: Andor Ilona
© 1964/1966 HUNGAROTON RECORDS LTD.